

СИСТЕМНІ ВИМІРИ КОСМОЛОГІЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Сучасна урбаністика являє собою широке поле міждисциплінарних досліджень. Вивчення космологічного містобудування та архітектури проводяться на стику різних наук: космогонії, космології, філософії, архітектурознавства, семіотики, міфології, історії, соціології, антропології, культурології, а також лінгвістики, астрономії, палеоастрономії, археології, археоастрономії, природничих наук тощо [1], [2].

Протягом трьох тисячоліть космологічні уявлення про світобудову і про «священний простір» зазнали суттєвих змін. Від примітивних поглядів на Землю як на тіло гігантської тварини, люди, врешті-решт, прийшли до ідей «Вселенського Сфероса» і нескінченності Всесвіту. Ці уявлення втілювалися в архітектурі і містобудуванні і продовжували розвиватися у філософсько-етичних навчаннях Індії, Китаї, в Біблії і Корані [9].

Сучасна архітектура і урбаністика це системи, що самоорганізуються і згідно з основними положеннями теорії головного ідеолога архітектурного постмодернізму Ч. Дженкса, містять в собі глибину, багатоманітність, складність, наявність багатьох внутрішніх зв'язків, подібно Всесвіту [3].

Описуючи космологічні моделі самих різних народів світу, втілені в творах народного мистецтва, у фольклорі, в житлових і культових будівлях, дослідники прийшли до висновку, що космологічна Архітектура містить в собі потужний потенціал впливу на духовну культуру людей, має глобальне поширення і пов'язана з усіма відомими цивілізаціями Стародавнього світу. А за своїм устроєм, дією і областю впливу космологічна архітектура схожа на те, що називають словом «генетика», генетика культури. Відомо, що ДНК всіх живих істот планети Земля мають єдину біохімічну структуру, і всі гени побудовані за єдиним генетичним кодом. Дивно, але і об'єкти космологічної архітектури в усі часи і в різних місцях Землі влаштувалися на одній основі, з використанням єдиної метрології і принципів побудови. Цю єдину структуру можна вивчати за пам'ятками Уралу, Туви, Хорезму, Китаю, Індії, Тибету, Ірану, Месопотамії, Палестини, Анатолії, Єгипту, Греції, Англії, Перу, Мексики [1, с. 37]. Також по пам'ятниках України [5], [8] та місту Одесі [4, с. 288].

Дослідники стверджують, що з позиції сьогодення можливо переглянути історію архітектури та містобудування поряд з історією ідеологій та історією свідомості .

Поява такого складного поля вимагає адекватних методологічних підходів для нашого дослідження філософських системних вимірів космологічної архітектури та містобудування. У пошуку рішень ми звернулися до наукової спадщини видатного методолога, фундатора одеської філософської школи, автора загальної параметричної теорії систем (ЗПТС) А. І. Уйюмова [6].

Так у статті «Системний підхід до визначення культури і цивілізації» [7] йдеться про системне визначення поняття культури, що дає можливість застосувати до поняття культури формальний апарат загальної теорії систем. У статті розглядається питання про використання деяких системних параметрів для побудови класифікації культур. Мета статті – дати системне визначення поняття культури і застосувати до цього поняття формальний апарат загальної теорії систем... У перспективі це відкриває можливість побудови системної класифікації культур.

А. І. Уйюмов пише: «Концептуальний аналіз будь-якої проблеми завжди впирається в необхідність чіткого визначення понять, за допомогою яких буде розкриватися сутність розглянутого явища» [7, с.36]. Автор визначає концепт системи «культура» як деякої допоміжної системи, яка потрібна для збереження інших систем. Вирішуються ці завдання за допомогою компонентів культури. І цими компонентами буде все, що діє в напрямку збереження цілісності системи. Так як з поняттям культури найбільш тісно пов'язаний параметр цілісності. Культура спрямована на те, щоб цю цілісність зберегти. Це основне завдання культури.

Збереження цілісності системи дуже важливо, але не тільки. Звичайно, система, ставши нецілісною, руйнується. Але система, ставши надмірно цілісною, теж гине. Збереженню системи служать зміни значень інших параметрів, зокрема, складності, пов'язаної з різноманітністю.

Система може бути внутрішньо центрованою, якщо центр знаходиться серед елементів субстрату системи. Коли центр буде поза системою, вона буде зовні центрованою. Ці ж відмінності можуть бути застосовані і до такої системи, якою є культура. Всі відносини в культурі можуть опосередковуватися ставленням до деякого центрального елемента.

А. І. Уйюмов пише, що використовуючи лінійні системні параметри, що мають безліч значень, такі як простота-складність, цілісність, і т.д. можна розрізнити більш прості і більш складні культури, а також культури більш і менш цілісні. І в кінці статті робиться висновок, що: «суворе дотримання логічних правил у визначенні – це не тільки формальна вимога логіки. Це, перш за все, строгість в оперуванні поняттями, що

дозволяє враховувати і виділяти атрибутивні ознаки явища, не впадаючи в кількісне їх перерахування» [6, с. 43].

Таким чином, ми бачимо, що методологічний підхід загальної параметричної теорії систем (ЗПТС) А. І. Уйимова, відображає складність, багатство, змістовну глибину і може бути евристично плідним і корисним у нашому визначенні Системних вимірів космологічної архітектури та містобудування.

Список використаної літератури:

1. Быструшкин К.К. Феномен Аркаима. Космологическая архитектура, историческая геодезия и аллегорическая мифология. М.: Белые Альвы, 2003. 272 с.
2. Волегова А. А. Семиотические аспекты космогонии и космологии в памятниках архитектуры и градостроительства: дис ... канд. архитектуры: 18.00.01/ Урал ГАХА, Екатеринбург 2007. 294 с.
3. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма / Перевод с английского А. В. Рябушина, М. В. Уваровой; под редакцией А. В. Рябушина, В. Л. Хайта. Москва: Стройиздат, 1985. 136 с.
4. Добролюбский А. О. Археология Одессы: монография. Издание второе, переработанное и дополненное. Одесса/ Киев: Издатель Олег Филюк, 2014. 388 с.
5. Иванова С.В., Потёмкина Т. М. Археoaстрономическая интерпретация архитектуры кургана эпохи энеолита-ранней бронзы у села Рєвова Одесской области. Теоретические и методические аспекты в археологии. Институт археологии НАН Украины, Одесса; Институт археологии РАН, Москва. С.18-28.
6. Уёмов, А.И. Системные аспекты философского знания. Одесса, 2000. С 31.
7. Уёмов А.И. Системный подход к определению культуры и цивилизации. *Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського*. 2003. №2 (18). С.36-43.
8. Чмйхов М.О. Вісім тисячоліть археологічної космології в Україні. *ІндоЄвропа: Космос Древньої України*. 1992. № 2-4. С. 66-99.
9. Alexandrin E. R. Cosmology and Architecture in Premodern Islam: An Architectural Reading of Mystical Ideas (review). *Comparative Studies of South Asia Africa and the Middle East*. January 2007, 30(1), pp.153-155.